

1

ПЕРЕБІГ ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА¹

15 БЕРЕЗНЯ 1770 РОКУ

Зима почала відступати, але до літа було ще далеко, і кінь, на якому ми їхали, поволі пробирався талою вибоїстою дорогою, опутивши голову й похитуючись. Священник, який сидів попереду мене, затуляв мене від прохолодного подиху ранку, але я притискала до нього у розпачі, не звертаючи уваги на приземкуваті хати та голі гілки, що тягнулися до неба в очікуванні весни. Я щільніше підткнула спідницю, прикриваючи коліна: сукня була мені замала, а вовняні панчохи завеликі, тому між ними й подолом залишалася смужка шкіри, яка терлася об кінські боки на кожному кроці. Я мала на собі увесь свій одяг, а через плече висіла торба, де лежали ковдра, гребінець і Біблія, що колись належала моїй матері.

— Ти вмієш читати, Деборо? — запитав преподобний Сильванус Конант.

Він кинув це питання через плече, наче крихту пташці. Преподобний не говорив до мене, відколи ми вирушили

в дорогу, і я вже подумала, що краще не відповідати. Коли він відвідував удову Тетчер, то був добрим до мене, але сьогодні я на нього сердилася. Він прийшов, щоб забрати мене. Я більше не потрібна вдові Тетчер, і знову доводиться переїжджати. Я знала, що не сумуватиму за її ляпасами, суворою критикою чи нескінченними дорученнями, результатом яких вона була вічно невдоволена, але також я не була певна, що мої нові умови життя виявляться кращими.

Відтепер я житиму в родині. У чужій. Моєї родини більше немає, її розвіяло вітром і розкидало по землі. Брати та сестра десь комусь прислужували. Мати не змогла нас прогодувати. Вона ледве могла прогодувати себе. Я вже кілька років не бачилася з нею, а тепер, перебравшись до Міддлборо, навряд чи побачу знову.

— Так, я дуже добре вмю читати, — усе ж відповіла я. Краще було розмовляти, ніж занурюватися з головою у власний розпач. — Мама навчила мене, ще коли мені було чотири роки.

— Справді? — перепитав він.

Кінь під нами недовіжливо заіржав. Я відсунулася, намагаючись не надто притискатися до свого супутника, але сидіти на спині старої кобили було незручно, до того ж я не звикла так подорожувати.

— Мама казала, що читання у мене в крові. Вона — правнучка Вільяма Бредфорда. Ви знаєте Вільяма Бредфорда? Він був на борту «Мейфлавера»¹. Люди обрали його своїм губернатором.

¹ Назви розділів книжки відсилають до рядків Декларації незалежності США.

¹ «Мейфлавер» — судно, яке 1620 року привезло перших переселенців-пілігримів до Плімута в Массачусетсі.

Я відчула потребу захистити матір, бодай через те, що таким чином захищу себе.

— Так, я знаю про нього. Це спадщина, якою ти можеш пишатися.

— Прізвище мого батька — Самсон. На борту «Мейфлавера» був іще один Самсон. Генрі Самсон. Мама казала, що він прибув до Нового світу геть самісінький.

— Він, мабуть, був дуже хоробрим.

— Так. А от мій батько не такий хоробрий.

Преподобний Конант не заперечував, і я поринула у сором'язливе мовчання, збентежена своїм зізнанням.

— Ти знаєш Біблію? — запитав він, ніби пропонуючи мені спокуту.

— Так. І катехізис вивчила напам'ять.

— О!

Я почала декламувати запитання й відповіді, які були сформульовані на Асамблеї богословів¹.

— Боже мій, дитинко! — перервав мене преподобний після кількох хвилин рецитуння.

Я зупинилася на півслові. Вдову Тетчер не вражали мої досягнення. Вона насварила б мене за погорду. І я очікувала, що преподобний зробить те саме.

— Це похвально, — сказав він натомість. — Навіть дивовижно.

— Я можу продовжити, — запропонувала я, покусуючи губи, аби приховати власне задоволення. — Я все це знаю.

— А писати вмієш? — запитав він.

¹ Вестмінстерська асамблея богословів — зібрання англійських теологів і церковнослужителів, скликане 1643 року для реформування Англійської церкви.

Я завагалася, злегка похнюпившись. Читати мені було легше, ніж писати, і вдова Тетчер хотіла, щоб я читала їй — іноді годинами, — а от до того, щоб я шкрябала літери, вона не проявляла жодного зацікавлення.

— Умію, — сказала я. — Але пишу не так добре, як читаю. Просто потрібно більше практикуватися.

— Одна справа — читати чужі думки. Геть інша — висловлювати свої. Та й папір дорогий, — зауважив преподобний.

— Так. І в мене немає грошей.

Я здивувалася, що він узагалі про це запитав. Адже я була дівчинкою, та ще й служницею, але його запитання вселило в мене надію.

— Як ви вважаєте, Томаси дозволять мені ходити до школи? — поцікавилась я.

Настала його черга вагатися.

— Місис Томас дуже потребує допомоги.

Я зітхнула без особливого здивування. До школи я не піду.

— Але я можу приносити тобі книжки, якщо захочеш, — запропонував преподобний.

Від подиву я ледь не впала з коня.

— Які саме? — запитала я, хоча мені було однаково. Біблія, катехізис, колекція карт і щоденників, що належали колись преподобному Тетчеру, були єдиними книгами в будинку вдови Тетчер. Я читала старшій жінці вголос усі ці тексти, навіть щоденники, хоча вони здебільшого були заповнені самими проповідями. Сторінки зі щоденників Вільяма Бредфорда, переписані рукою моєї матері, були значно цікавішими. Проте мені дуже хотілося чогось нового.

— А які книжки ти хотіла б прочитати? — запитав преподобний.

— Оповідання. Я люблю читати історії. Пригодницькі.

— Гаразд. Я також принесу папір і чорнило, щоб ти могла попрактикуватися в письмі. Можеш писати листи.

— А кому я писатиму?

Священник відповів не одразу, і я вже злякалася, що повелася зухвало. Удова Тетчер часто звинувачувала мене в цьому, хоча я завжди чудово виконувала кожне доручення та говорила лише тоді, коли до мене зверталися.

— Мені б із кимось повправлятися, — пояснила я. Мені не вистачало друзів. Останні п'ять років я провела зі старшими, виснаженими й утомленими жінками. — Можливо, місис Томас це дозволить.

— Можливо.

Більше він нічого не сказав, а я не дозволяла собі сподіватися, що він виконає свою обіцянку.

— Томаси живуть за дві милі від міста. Відстань чимала, але в тебе буде шанс натренувати ноги. Їхня ферма — гарне місце. Тобі там неабияк сподобається.

Я відволіклася від своїх переживань і роззирнулася навколо, щоби побачити новий світ, який оточував мене. Багнюка розкислої дороги сповільнювала нашу подорож — кінські копита раз у раз грузнули в землю, але ранкове небо забарвлювалось у суцільну блакить, сонце почало вже пригрівати мені в потилицю, а вітерець трігав світле волосся. Я провела забагато днів під замком, не відходячи від удови Тетчер, кожне розпорядження якої мусила виконувати. Світ за межами тих задушливих кімнат і застоюваного повітря кликав мене,

а мої кінцівки та легені давно прагнули руху та швидкості. Якби я знала, що преподобний погодиться, попросила б його спустити мене на землю та побігла врівень з конем. Я любила бігати. Але дорогу розвезло, і я не була впевнена, що до мого бажання прислухаються, тож просто проковтнула його.

Коли я вперше побачила будиночок посеред лісу і безкрайніх полів, то відчула проблиск надії. Ззовні він був добре доглянутий, а вікна привітно дивилися на ворота й невеличку хвіртку, що відокремлювали подвір'я від проїжджої дороги. Коли ми наблизилися, двері відчинилися, і назустріч нам вийшла жінка в спідницях, а за нею назирці — маленький чорнявий хлопчик. Кремезний чоловік із капелюхом на голові та засуканими рукавами, наче щойно припинив працювати, гукнув до преподобного — і ми зупинилися.

— Не бійся, Деборо, — лагідно мовив до мене священник. — Тут тебе ніхто не скривдить.

Із хліва та з полів позбігалися різного віку хлопчачки, більшість із них були старші за мене. Преподобний Конант привітав кожного: він знав усіх на ім'я, але я не зрозуміла, кого з хлопчиків як звати. Їх було так багато, а я мала обмаль досвіду у спілкуванні з іншими дітьми, особливо з хлопчиками. Вони дивились, як їхній батько допоміг мені злізти з кобили, хоча я і сама могла з цим впоратися, але від хвилювання залякла на місці, замість того щоб спішитися.

Диякон Джеремає Томас насупив брови та піджав губи, а от його дружина Сюзанна, жінка, яка ледве сягала йому плеча, видалася мені його повною протилежністю. Проте його суворість, як згодом я осягнула,

не була проявом жорстокості. Він не був веселуном, але відзначався справедливістю, а це, на мою думку, значно краща риса. Сюзанна Томас усміхнулася й узяла мене за руки.

— Сильванус не казав нам, що що ти вже не дитина, а майже юна леді. Ти дуже висока для десяти років.

Я кивнула, але не усміхнулася. Гадаю, я видавалася досить непривітною, хоча насправді була налякана. Вона представила мене своїм синам — від найстаршого до наймолодшого. Натаніелю, Джейкобу і Бенджаміну було вісімнадцять, сімнадцять і шістнадцять років. Усі троє були середнього зросту, стрункі, з темним волоссям і веснянкуватими носами, які вони морщили від мого вигляду. Не знаю, чого вони очікували, але я зовсім не виправдала їхніх сподівань. Елайджа був кремезнішої статури, мав світліше волосся і легку усмішку. Йому було чотирнадцять, а тринадцятирічний Едвард був його дзеркальним відображенням — наче місис Томас народжувала своїх синів парами, незалежно від того, чи були вони близнятами.

Дванадцятирічні Френсіс і Фінеас були справжніми близнюками, з темним волоссям, і в їхній зовнішності проявлялися схожі риси зі старшими братами. Я була вищою за них обох, і той, котрого звали Фінеас, хмурився, коли його мати захоплювалась моїм зростом. Девід і Деніел теж були близнюками, і їм було по десять років, як і мені. Вони мали кучеряві каштанові шевелюри, що явно потребували догляду. Ці хлопчачки теж не дотягували до мого зросту.

Шестирічний Джеремаї був наймолодшим, і єдиним, хто не мав двійника. Я сподівалася, заради місис Томас,

що шість років без вагітності після Джеремаї означали, що дітей у неї більше не буде.

— Ми спробуємо не обтяжувати тебе, Деборо, й дуже раді, що ти тепер з нами. Буде добре мати в домі ще когось із жіноцтва. Допоможеш трохи вилюднювати моїх синів.

Хтось на це пирхнув, хоча я не могла бути певною, хто саме. Місис Томас повернулася, взяла під руку преподобного Конанта й оголосила, що вечеря готова.

— Хлопці, вмивайтеся і заходьте в дім. Деборо, принеси свої речі. Я покажу тобі, де ти будеш спати.

Місис Томас перевела увагу на преподобного Конанта, і вони увійшли до будинку, розмовляючи, як давні друзі. Диякон Томас уже вів коня до корита з водою, а я взяла свою заплічну сумку, підтягнула обвислі панчохи й приготувалась іти слідом. Брати Томас тихо перемовлялися за моєю спиною, а я завмерла і напружено намагалася почути бодай частину розмови.

— Вона довга, як парканний стовп.

— І така ж пласка.

— І волосся кольору соломи, — той, хто це сказав, гитикнув. — Може, вона могла б стояти в полі як опудало і відганяти птахів.

— У неї гарні очі. Не думаю, що я коли-небудь бачив такі очі, як у неї.

— Вони страшні! Нам доведеться чергувати щоночі, щоб вона не зарізала нас, поки ми спатимемо.

На це я розсміялась — мій веселий регіт здивував нас усіх, і я повернулася та зблиснула злісною посмішкою. Нехай краще бояться, ніж нехтують мною.

— У неї гарні зуби, — пробурмотів хтось, і я знову засміялася.